

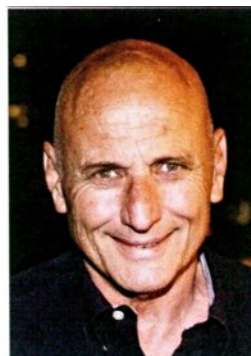

12.46x27.48	1	8	עמוד	סיגאר	20/10/2023	87976435-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

אמירה אישית | ישראל פרלוב

יהדות ודמוקרטיה

"הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו" (עמוס ג, א)

הנביא עמוס כורך את היהודים באלוהים בכך שהם נועדו זה לזה מראש, כעין חיבור מדרך הטבע. ואכן, היהודים קיבלו על עצמם את האמונה באל אחד. אשר הבטיח להם את ארץ ישראל כמולדתם הנצחית. היהודים הצליחו לצאת ממצרים, לכבוש את הארץ ולהקים בה לעתים ממלכה עצמאית ולעתים מעין מדינת חסות הנשענת על המעצמה של אותה תקופה. כך הלך והתגבש עם שבחר במונותאיזם כאמונתו ובפולחן הקשור לכך כמאפיין את חיי היום יום שלו, כאשר אמונה זו מחוברת באופן בלתי נפרד עם חבל ארץ שהוא בעצם התממשתה של ההבטחה האלוהית.

1,763 שנים לאחר דיכוי מרד בר כוכבא, שהביא להרס רובה של הנוכחות היהודית בארץ ישראל, מתכנס ב־1897 בבזל הקונגרס הציוני הראשון, שדוגל בהקמתו של בית לאומי ליהודים בארץ ישראל. יהודים חילונים, כהרצל עצמו, יושבים בבזל לצד יהודים שומרי מצוות, שרואים ביוזמתו של הרצל "אתחלתא דגאולה".

כבר מהקונגרס הראשון מתעורר דיון מתוח עם חרדים ושומרי מצוות אחרים, אשר חוששים להצטרף לתנועה הציונית בשל אופיה החילוני. הרצל מצהיר במהלך הקונגרס כי "הציונות לא תעשה דבר העלול לפגוע בהשקפה הדתית של זרם כלשהו ביהדות". למרות ההתחייבות מפיו "חוזה המדינה", ממשיכה היהדות האורתודוקסית, על זרמיה השונים, לראות בתנועה הציונית גורם מתחרה, העלול למשוך את הדור הצעיר מחצרות האדמו"רים והרבנים לעבר החילוניות על שלל פיתוייה. הוויכוח הולך ומתעצם ככל שהולך וקרוב מימושו של הרעיון הציוני.

ביוני 1947 משגר בן־גוריון להנהגה הדתית של היישוב את "מכתב הסטטוס קוו" הידוע, המהווה ביטוי פוליטי להתחייבות שנתן הרצל בבזל. פחות משנה לאחר מכן מקריא בן־גוריון את מגילת העצמאות - הבסיס הדמוקרטי־ליברלי של המדינה שאך זה קמה.

החששות של מייסדי הציונות והמדינה הופכים במרוצת השנים לוויכוח מר בקרב כלל אזרחי ישראל (יהודים ושאינם יהודים), שרובם המכריע אמנם רואה בישראל את מדינת הלאום של העם היהודי. ויכוח זה מקיף כיום גם את יהודי התפוצות, תוך שהוא משפיע על יחסם לישראל. יש הרואים במדינת ישראל מדינה יהודית המקיימת מידה מסוימת של דמוקרטיה כל עוד דמוקרטיה זו אינה מתנגשת עם יהדותה של המדינה, ואילו אחרים שמים בראש מעייניהם את ערך הדמוקרטיה הליברלית, תוך שהם תומכים בסממנים היהודיים של מדינתם כל עוד סממנים אלה אינם פוגעים בבסיסה הדמוקרטי־ליברלי. במילים אחרות: מצד אחד - התומכים ביותר יהודית ופחות דמוקרטית, ומצד שני - אלה הדוגלים ביותר דמוקרטיה ובפחות יהודית (השוליים הקיצוניים בכל צד אינם נכללים במשוואה זו).

ניתן לקבוע בבטחה רבה כי רובן המוחלט של המחלוקות הקיימות בישראל בעת הזאת צומחות מתוך הוויכוח עתיר השנים: כמה דמוקרטיה יש להקריב עבור האופי היהודי של המדינה, ונהפוך הוא - בכמה יהדות יש לשלם עבור מדינה בעלת משטר דמוקרטי־ליברלי, קרי, דמוקרטיה שאין בה עריצות הרוב ואשר מעניקה שוויון זכויות מוחלט לכל אזרחיה ללא הבדל דת, מין וגזע.

לכשמגיעים המתדיינים לנושא הליבה, "יהדות ודמוקרטיה", או אז עולה המתח ועמו מתפרצים חוסר סובלנות ולעתים אף איבה ושנאה. האפשרות היחידה לנסות ולפתור ויכוח עמוק זה היא על ידי קיומו של דו שיח מכבד ונינוח, תוך חתירה להסכמות אפשריות בין הצדדים.